

יישום הלכת חמאדה – בעקבות רע"א 5946/10 איילון נ' אייל בקר ואח'¹

מאת: עו"ד אילן קנר

התובע, בחור בן 28, עבד בחברה משפחתית לעבודות עפר אשר בוטחה בחברת הפניקס. במהלך העבודות הוא נדרס על ידי מכבש שנסע לאחור, לא הבחין בו, הפיל אותו על האספלט החם ועלה עליו. המכבש היה שייך לחברה שבוטחה על ידי חברת מגדל. למכבש הוצאה פוליסת ביטוח חובה על ידי חברת איילון.

התביעה הוגשה הן בעילה לפי חוק הפלת"ד והן בעילה לפי פקודת הנזיקין. מבחינתו של התובע, בפלת"ד יש לו יתרון של אחריות מוחלטת אך הגבלה של סכומי הפיצוי, ובעילה לפי פקודת הנזיקין יש לו יתרון של סכומי הפיצוי לצד סיכון שחלק מהאחריות יוטל עליו. מאחר והנסיבות הצביעו על אחריות ברורה של המזיקים ומאחר וראש הנזק של כאב וסבל היה משמעותי בנסיבות המקרה, העדיפות היתה, מבחינת התובע, לעילה לפי פקודת הנזיקין, ואולם מטעמים טקטיים העדפנו "להוריד פרופיל" והנחנו לחברות הביטוח להילחם זו בזו. **לקח ראשון: כאשר חברות הביטוח אינן מסתדרות ביניהן – התובע מרוויח.**

השאלה הראשונה שעמדה לדיון היתה, האם המכבש הינו רכב מנועי. החוק מגדיר רכב מנועי כרכב הנע בכוח מכני על פני הקרקע ועיקר ייעודו לשמש לתחבורה יבשתית. תחבורה יבשתית הינה העברת אנשים או מטען ממקום למקום. מאחר ומכבש מיועד לביצוע עבודות סלילה וכבישה ולא לתחבורה יבשתית – הוא אינו כלול בהגדרה. יחד עם זאת, החוק מרחיב את הגדרת הרכב המנועי גם ל"מכונה ניידת הכשירה לנוע בכוח מכני בכביש". לכאורה, מכבש הינו מכונה ניידת, ומסוגל לנוע גם בכביש. ואולם, הפסיקה פרשה את הכשירות לנוע בכביש ככשירות נורמטיבית. כלומר, השאלה היא האם למכבש מותר לנוע בכביש ולא אם הוא מסוגל לכך. לפי תקנות התעבורה, עקב מגבלת המהירות של המכבש (פחות מ-30 קמ"ש), אין הוא רשאי לנוע בכביש, אלא באישור קצין משטרה. **המסקנה: המכבש אינו בגדר רכב מנועי כהגדרתו בחוק הפלת"ד.**

השאלה השניה שהתעוררה, איפוא, היתה מה תוקפו של ביטוח החובה שהוצא על ידי איילון, כאשר המכבש אינו רכב מנועי. בעניין זה חלה הלכת חמאדה, לפיה גם אם מסתבר בדיעבד שהכלי שבוטח אינו "רכב מנועי", רואים את הצדדים כמי שהסכימו להחיל על ההתקשרות את הוראות חוק הפלת"ד. לפיכך, על המבטח – מכוח התחייבותו החוזית – לפצות כל אדם שנפגע בתאונה ואשר היה זכאי לפיצוי אילו מדובר היה ברכב מנועי. **המסקנה: גם אם תנפיקו מחר פוליסות ביטוח חובה למכונות כביסה – יראו אותה כרכב מנועי שחוק הפלת"ד חל עליה.**

במצב זה טענה איילון: או.קיי. אני הסכמתי לראות במכבש רכב מנועי, אך הכיסוי שלי מותנה בקיומו של רישיון נהיגה בר תוקף, ומאחר ולנהג המכבש היה רק רישיון זר, שאין בו די על פי תקנות התעבורה, איני מחויבת לפצות את התובע. **מגדל והפניקס טענו, לעומתה, שנהיגה במכבש במתחם סגור אינה מחייבת כלל רישיון נהיגה, ולחילופין – לנהג היה רישיון זר, הוא הוכשר**

¹ הרצאה שניתנה בתאריך 3.3.11 בכנס האיגוד הישראלי לדיני ביטוח (AIDA) במלון קרלטון תל-אביב.

כהלכה לנהוג במכבש, הדרישה לרישיון ישראלי הינה דרישה טכנית ועל כן הכיסוי של **איילון** שריר וקיים. השופטת דודקביץ בבית המשפט המחוזי קבעה תחילה כי אין די ברישיון זר לצורך נהיגה במכבש. מאידך גיסא, לטענתה, לא כל פעולה של שימוש ברכב מחייבת רישיון נהיגה. כך, למשל, כניסה ויציאה מרכב. לגישתה, מאחר והמכבש נע רק בתוך מתחם סגור, לא היה צורך ברישיון נהיגה, ולכן הכיסוי תקף. על קביעה זו הגישה **איילון** בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון, וטענה, כי על פי אותו היגיון, גם אילו נהג ילד במכבש ודרס מישהו – היה כיסוי. **השופט ריבלין קיבל את עמדתה, קבע כי פעולה הכבישה בדרך של נסיעה קדימה ואחורה, אף אם היא נעשית במתחם סגור הינה בגדר "נהיגה" ועל כן היא מחייבת רישיון נהיגה בר תוקף.**

התוצאה: חברת **איילון** הופטרה מחבות למרות פוליסת ביטוח החובה שהנפיקה, ואילו חברות **מגדל והפניקס** נותרו בהליך בעילה לפי פקודת הנזיקין.

בצריך עיון: אילו לנהג המכבש היה רישיון נהיגה תקף, **איילון** היתה מחויבת לפצות את התובע מכוח העובדה שהסכימה לראות במכבש רכב מנועי, למרות שלא היה כזה. במצב זה, יתכן שהיתה לה זכות חזרה כלפי **מגדל והפניקס**, זכות שלא היתה עומדת לזכותה אילו היתה מחויבת כלפי התובע לפי חוק הפלתי"ד. שאלה זו נשארה, בינתיים, פתוחה.